

Elke aanleg van een andere sportondergrond dan natuurgras dient getoetst te worden aan de Watertoets.

Verzuipt Nederland in de Watertoets?

Kennis over toets kan nog beter

De overheid streeft ernaar om Nederland klimaatbestendig te maken. Uiterlijk in 2050 zou ons land klimaatbestendig en waterrobuust moeten zijn.

Het belang van de Watertoets is dus groter dan ooit. Maar zijn we ons daarvan bewust en passen we die wel juist toe?

Auteur: Guy Oldenkotte

Infrastructurele projecten die invloed hebben op de ruimtelijke ordening, dienen onderworpen te worden aan de zogenaamde Watertoets. Dit is een instrument dat de waterhuishoudkundige belangen expliciet en op evenwichtige wijze laat meewegen bij het opstellen van ruimtelijke plannen en besluiten. De Watertoets bestaat uit twee delen. Allereerst zijn de initiatiefnemers van ruimtelijke plannen verplicht om de waterbeheerder, vaak het waterschap, vroegtijdig bij de planvorming te betrekken. Daarnaast dienen zij in hun plannen verantwoording af te leggen over de manier

waarop ze omgaan met het advies van die waterbeheerder.

De toets is sinds november 2001 wettelijk en bestuurlijk verankerd. Daarnaast is door de radicale verandering van het neerslagpatroon in de afgelopen tien jaar het belang van deze Watertoets alleen maar toegenomen. Dat zal zeker zo blijven, want de verwachting is dat de wateroverlast in Nederland de komende jaren verder zal toenemen. Volgens de voorspellingen dienen we rekening te houden met meer korte, maar hevige regenbuien,

waarbij een grote hoeveelheid water in korte tijd op ons neerdaalt. Waartoe dat kan leiden, werd daags na Pinksteren nog eens duidelijk, toen plaatsen in het zuiden van het land blank kwamen te staan als gevolg van zo'n bui. Lokale hoosbuien zijn eveneens een kenmerk van de verandering die het regenpatroon in Nederland ondergaat. Naast hevige neerslag zijn lange perioden van droogte ook een risico dat veroorzaakt wordt door het veranderende klimaat. Vanuit die optiek heeft het een meerwaarde om water vast te houden op sportparken.

Hoewel de Watertoets al bijna zeventien jaar gemeengoed is, leidt de toepassing ervan nog regelmatig tot discussies bij de aanleg van kunstgrassportvelden, als het gaat om de voorspelde gevolgen voor de afvoer van hemelwater. 'De waterschappen zijn autonoom. Zij kunnen zelf bepalen hoe ze de afvoerintensiteit van een kunstgrassportveld inschatten', zegt Henk Kool van Antea Group. Kool was één van de auteurs die in 2010 meeschreef aan een matrix op basis waarvan betrokken partijen beter kunnen vaststellen of kunstgras beschouwd moet worden als een natuurlijk of een verhard oppervlak (zie kader). 'Die matrix is destijds in opdracht van de Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek opgesteld door Oranjewoud (tegenwoordig Antea Group), in samenspraak met vertegenwoordigers van de waterschappen. Nadat het door de sportveldenbranche was aangenomen, hebben wij er een paar artikelen over gepubliceerd, om zowel de branche als de waterschappen te informeren.' Gevoelsmatig lijkt het erop dat anno 2018 elk waterschap nog altijd een eigen interpretatie geeft aan de drainerende capaciteiten van kunstgrasvelden. 'Omdat het watersysteem van situatie tot situatie verschilt, beschouwen de waterschappen elk watertoetsproces als maatwerk', zegt Marcel de Ruijter namens de Unie van Waterschappen. 'Waterschappen zijn autonome overheden, maar werken niet autonoom. Ze treden graag zo vroeg mogelijk in overleg met initiatiefnemers. De matrix heeft voor de waterschappen zeker waarde, maar wel als richtlijn, als basis voor overleg en eventueel gedetailleerde waterberekeningen. Er is immers een verband tussen de waterbergende capaciteit van (kunstgras)sportvelden en het watersysteem dat de afvoer van regenwater moet kunnen opvangen.'

De toets is sinds
november 2001
wettelijk en bestuurlijk
verankerd

Met zijn tijd mee?

Sinds de Watertoets in 2001 werd ingevoerd en in 2010 een uitwerking kreeg voor kunstgrassportvelden, is het neerslagpatroon in Nederland aanzienlijk veranderd. Daar staat tegenover dat de ontwikkelingen op het gebied van kunstgrassportvelden, inclusief de onderbouw, eveneens een vlucht hebben genomen. Volgens De Ruijter heeft de Unie van Waterschappen sinds de invoering van de Watertoets echter geen onderzoek meer gedaan om te bepalen of de bestaande ideeën over kunstgras moeten worden herzien. Henk Kool wijst er echter op dat bij het opstellen van de matrix in 2010 al werd uitgegaan van een toename met 10 procent van het neerslagpatroon dat destijds gold. Een herziening zou dus niet direct noodzakelijk zijn. Bovendien begrijpt Kool wel waarom de waterschappen geen hoge prioriteit toekennen aan het herbeschouwen van de drainerende capaciteit van kunstgrassportvelden, gezien de recente ontwikkelingen. 'Kunstgrasvelden zijn in feite slechts postzegels op het totale areaal waarover waterschappen zich moeten buigen', zo is zijn mening.

Eén van de waterschappen die de aanbevelingen van de BSNC wel heeft omarmd, is Waterschap Rivierenland in het midden van ons land. 'Wij beschouwen kunstgras als halfverharding. Afhankelijk van het gebruik voordat er kunstgras aanwezig was, wordt er gerekend met 50 of 30 procent verhard oppervlak. Die 50 procent is van toepassing als het terrein eerst een weiland was. Als een bestaand natuurgrasveld wordt

ACTUEEL

omgebouwd naar een kunstgrasveld, dan zien wij het als 30 procent verharding', stelt Lotte Kaatee namens het waterschap Rivierenland. Waterschap Rivierenland is daarmee dus iets strenger dan de aanbevelingen van de BSNC (zie kader).

Goede relatie noodzakelijk

De Watertoets is slechts een advies, maar wie denkt dat het waterschap zich zomaar laat negeren, komt bedrogen uit. 'In theorie klopt het dat we slechts een advies kunnen geven. De gemeente zal dit op waarde moeten schatten. In het wateradviestraject zijn echter meerdere overlegmomenten opgenomen. Mocht de gemeente besluiten om het wateradvies naast zich neer te leggen, dan kan het waterschap besluiten om dit aan te vechten bij de Raad van State', stipt Kaatee aan. Maar een verstoorde relatie werkt in niemands voordeel. 'Als waterschap voeren wij zo goed mogelijk de dialoog met gemeente en initiatiefnemers. Dankzij een goede onderlinge relatie zitten wij vaak al in de planfase met de betrokken partijen om de tafel. De praktijk leert dat we zo, samen met de gemeente en de initiatiefnemer, degelijke oplossingen kunnen vinden.' Marcel de Ruijter van de Unie van Waterschappen stipt aan dat om die reden tegenwoordig wordt gesproken van het 'Watertoetsproces'. 'De Watertoets is niet een toets achteraf, maar een proces, dat de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan en de waterbeheerder in een zo vroeg mogelijk stadium bij elkaar brengt.' Het Watertoetsproces levert daarbij drie producten op: een afsprakennotitie met de afspraken van de initiatiefnemer en waterbeheerder over inhoud en

Grauwacke

Het veranderend neerslagpatroon maakt dat het belangrijk is de waterafvoerende capaciteit van de ondergrond vooraf inzichtelijk te hebben.

Waar dat toe kan leiden begint in het Brabantse Sint-Oedenrode langzaam zichtbaar te worden

proces, een wateradvies van de waterbeheerder aan de initiatiefnemer over de relevante wateraspecten, en een waterparagraaf met daarin de afwegingen van de initiatiefnemer over de relevante wateraspecten.

In het Brabantse Sint-Oedenrode begint langzaam aan zichtbaar te worden waar dat toe kan leiden. Daar is het moment aangebroken dat sportpark De Neul wordt gerenoveerd. Onderdeel van die renovatie is de aanpak van drie natuurgrasvelden en de aanleg van drie kunstgrasvelden. De verwerking van water is een belangrijk aspect op het sportpark, omdat de velden vaak nat waren. Het sportpark ligt buiten de bebouwde kern, maar aan de rivier de Dommel. Waterschap De Dommel speelt met plannen om die rivier in de toekomst meer ruimte te geven. Bovendien wees het de gemeente erop dat het mogelijk is dat de nieuwe kunstgrasvelden blank komen te staan wanneer de rivier overstroomt. 'We hebben daarom een bouwteam gevormd voor dit project, waaraan zowel de club als de gemeente en het waterschap deelnam', zegt Teun Wouters van Top Grass. 'Het resultaat is dat onder de drie kunstgrasvelden een Waber-systeem wordt aangelegd, dat een hoog waterbergend vermogen heeft.' Het Waber-systeem maakt gebruik van een dikke laag Grauwacke-natuurgesteente. Dit natuurgesteente haakt zeer goed in elkaar,

waardoor het een stabiele basis biedt. Boven op deze laag komt een fijnere gradatie Grauwacke, zodat er een vlak oppervlak ontstaat. De lucht tussen de stenen zorgt voor goede isolatie, zodat het geheel niet kan opvriezen, zelfs wanneer de hele constructie vol water staat. Als er een laag van 50 centimeter wordt aangebracht, kan de onderbouw 160 liter water per vierkante meter bergen. De drie kunstgrasvoetbalvelden zouden samen dus goed zijn voor een bergende capaciteit van bijna 4 miljoen liter. 'Hoewel de T100-buizen opnieuw zijn geprognosticeerd, waardoor is vastgesteld dat er hogere pieken zullen zijn, zal dit systeem straks al het water onder het veld kunnen opvangen.' Bij een T100-bui is de verwachting dat er tussen 50 en 90 millimeter neerslag in één uur valt.

Gezamenlijk resultaat

De constructie die nu op De Neul wordt aangebracht, is uitgewerkt in samenwerking met het waterschap De Dommel. 'De T100-afvoersituatie waar wij van uitgaan, geldt voor de bebouwde kom van de gemeente zelf. Het sportpark valt buiten dat gebied', zegt Hans Roelofs van het waterschap. 'Er was dus in feite geen verplichting om het droog te houden als de rivier overstroomt. We waren daarom wat sceptisch toen de plannen werden voorgelegd. Het gaat om veel publiek geld en er zijn veel risico's aan verbonden. Maar we hebben de uitnodiging aangenomen en zijn aangehaakt bij het bouwteam. Daar bleek al snel dat het leefde bij de club en de gemeente, en dat er constructief met de risico's wordt omgegaan.' Roelofs juicht de gekozen werkwijze in Sint-Oedenrode toe. 'De sportveldenbranche kan zeer conservatief zijn, maar is ook zeker innovatief, zo blijkt wel weer.' Hoewel de club, de gemeente en Top Grass al voor ogen hadden hoe er waterbergende capaciteit onder het veld kon worden aangebracht, meent hij dat het waterschap altijd een meerwaarde zal hebben en dat het dus belangrijk is om het bij het uitwerkingsproces te betrekken. 'Het waterschap heeft veel kennis over toekomstige ontwikkelingen. Daarnaast weten wij exact waar de overstorten en andere infrastructurele onderdelen zich bevinden die van invloed kunnen zijn op het succes van een project.' Ook Teun Wouters ervaarde de samenwerking als verfrissend, maar op veel plaatsen kan dat nog beter. 'Er is veel aandacht van de overheid voor daktuinen en de wijze waarop gebouwen in de stad helpen om de afvoer van hemelwater te reguleren. De overheid is er zelfs bereid om innovatie te stimuleren en daar veel in geld te steken. Ik ben van mening dat er nog veel te weinig wordt gedaan met sport. Daar zal verandering in moeten komen vanuit de overheid. Daar ligt een taak voor

De Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek heeft in 2010 de volgende matrixen opgesteld om vast te stellen hoeveel compenserend vermogen aangehouden moet worden bij de aanleg van een kunstgrasveld.

Matrix 1 - Velden op doorlatende grondslag				
	Toekomstige situatie			
	Sportveld niet gedrain.	Ng. Gedrain.	kg o.a. gedrain.	asfalt
Huidige situatie				
Onverhard, geen Drainage	0%	43%	56%	100%
Sportveld geen Drainage	0%	43%	56%	100%
Onverhard Gedraineerd		37%	49%	100%
NG Gedraineerd			12%	63%
Kg gedraineerd				51%

Matrix 2 - Velden op slecht doorlatende grondslag			
	Toekomstige situatie		
	Ng gedraineerd	kg c.a. gedrain	asfalt
Huidige situatie			
Onverhard Gedraineerd	20%	38%	100%
NG gedraineerd	0%	18%	80%
KG gedraineerd		37%	62%

Toelichtend voorbeeld:
Op een goed doorlatende ondergrond is de ombouw van een ongedraineerd natuurgrasveld (7.800 m²) tot een gedraineerd kunstgrasveld qua afvoertoename vergelijkbaar met de aanleg van 4.368 m² verharding (56% van 7800 m²).

De introductie van de nieuwe NOC*NSF constructie-norm voor de onderbouw heeft **veel mogelijk** gemaakt

het waterschap.' De introductie van de nieuwe NOC*NSF-constructienorm voor een onderbouw heeft veel mogelijk gemaakt, meent Wouters. 'De systemen zijn er. Ons Waber-systeem is zelfs al in 2010 uitgedacht. Maar de bonden bieden nu ook meer ruimte voor dit soort systemen.' Wouters pleit er daarom voor dat waterbergende oplossingen voor de onderbouw van een kunstgrasveld meer

kansen krijgen om te worden toegepast. Als de sportveldenbouwers blijven innoveren op het gebied van onderbouw en waterschappen nadrukkelijk betrokken worden bij het project, dan zou de aanleg van kunstgrassportvelden nog veel soepeler kunnen verlopen.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-7758

Henk Kool

Hans Roelofs

Lotte Kaatee